

Foglalkoztatási és Szociális Hivatal

Szakmai ajánlás

**A
SZENVEDÉLYBETEGEK RÉSZÉRE NYÚJTOTT
ALACSONYKÜSZÖBŰ SZOLGÁLTATÁSOK
RÉSZÉRE**

FSZH
Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
Addiktológiai Szakértői Munkacsoport

Budapest, 2008.

Tartalom

1. Fogalmi megközelítés	3
2. Az alacsonyküszöbű szolgáltatás célja, lényege	3
3. A szolgáltatás vezérelve.....	4
4. Az alacsonyküszöbű intézmények, szolgáltatások általános jellemzői	4
5. A minőségi szolgáltatás biztosításának elsődleges feltételei	5
6. Alacsonyküszöbű tevékenységi formák:	5
6.1. Pszicho-szociális intervenciók.....	6
6.2. Információs, valamint felvilágosító szolgáltatások	6
6.3. Telefonos, információs vonal fenntartása	7
6.4. Megkereső munka, Partiszervíz.....	7
6.4.1. Megkereső munka	7
6.4.2. Partiszervíz	9
6.5. Drop In	10
6.6. Tű- és fecskendőcsere szolgáltatások	11
7. Dokumentáció	13
8. Az alacsony küszöbű intézmény, mint speciális információs központ.....	14

1. FOGALMI MEGKÖZELÍTÉS

Az alacsonyküszöbű kifejezés arra utal, hogy a szolgáltatást végzők nem támasztanak magas követelményeket az igénybe vevőkkel szemben a szolgáltatás igénybevételének színté nincsen feltétele. Speciális módon, más szolgáltatásoktól eltérően ezek a szerhasználat/szerfüggés/viselkedéses problémák ártalmait csökkentő, és pszichoszociális támogatást, életviteli tanácsadást nyújtó programok, szolgáltatások, melyek térítés nélkül, könnyen elérhetőek, akár a szolgáltatás kihelyezésével, mobilizálásával is sokak által igénybe vehetőek.

Az ellátás során nincsenek szigorú elvárások, terápiás szerződések, nem követelmény az absztinencia, nem feltétel a betegbiztosítás (TAJ-kártya), a szolgáltatást igénybevevő akár nevének közlése nélkül is kaphat segítséget. Az alacsonyküszöbű intézmény az, ahol a változást igénylő szenvedélybetegek, addiktológiai problémával küzdők, kortársaik, hozzátartozóik, közvetlen szociális környezetük szolgáltatásban részesül.

A szolgáltatások célja a szenvedélybetegek, az addiktológiai problémával küzdők és közvetlen környezetük elérése, fogadása, aktuális problémájuk kezelése, a lehetséges járulékos ártalmak csökkentése, a változás elindítása és segítése. Célcsoportjaik között egyaránt megtalálhatóak a deviáns életvitelű fiatalok, a nehezen elérhető és magas kockázatú csoportok.

Az alacsonyküszöbű intézmények, szolgáltatások sajátos módszerei, eszközei, eljárásai alkalmasak lehetnek az igénybevevő súlyosabb testi lelki károsodásainak, szociális és egyéb veszteségeinek megelőzésére, aktuális állapotának szinten tartása, javítására, további szolgáltatások igénybevételének motiválására.

Az alacsonyküszöbű intézmények, szolgáltatások kiemelt szerepet játszanak a nehezen elérhető, vagy a más egészségügyi és szociális ellátásokban nem részesülő célcsoportok megtalálásában, a szolgáltatásokba történő bevonásában.

2. AZ ALACSONYKÜSZÖBŰ SZOLGÁLTATÁS CÉLJA, LÉNYEGE

Az alacsonyküszöbű szolgáltatás célja a szenvedélybetegek és közvetlen környezetük minél szélesebb körének elérése, fogadása és ellátása, a szerhasználatnak, valamint járulékos ártalmainak a csökkentése, a változás elindítása és segítése, az életvitelbeli változás ösztönzése.

Az előzőekben leírtakkal együtt az alacsonyküszöbű szolgáltatás lényege az egészségügyi és szociális szolgáltatások megismertetése, használatuk ösztönzése, megkönnyítése a szenvedélybetegek, addiktológiai problémával küzdő populációk számára.

A küszöb alacsonyra helyezése egyrészt abban nyilvánul meg, hogy a szolgáltató szervezetek a célcsoportokhoz, illetve azok igényeihez igazítják telephelyük és nyitva tartási idejük kiválasztását – vagyis magukat könnyen, bárki számára elérhetővé teszik.

Tevékenységük egyik része a szenvedélyproblémás kliensek megtalálása, a szolgáltatások igénybevételére ösztönzése, másrészt a túléléshez szükséges szolgáltatások biztosítása és a kliensek további kezeléseik felé terelése.

Az alacsonyküszöbű intézmények szintén kiemelt színterei az egészséggel kapcsolatos információk, és a biztonságos droghasználattal kapcsolatos üzenetek terjesztésének. Az alacsonyküszöbű szolgáltatás ingyenes, mentes a bürokráciától, és igénybevételének nem feltétele a szolgáltatást igénybe vevő absztinenciája.

3. A SZOLGÁLTATÁS VEZÉRELVE

Az absztinencia elérése nem elsődleges cél. A szolgáltatást ott kell végezni, ahol a rászorulóknak vannak; azokon a színtereken, ahol igény mutatkozik a szolgáltatásra az addiktológiai problémákkal küzdők – mind egyénileg, mind csoportosan – képesek arra, hogy irányítsák életüket és változtassanak szokásaikon; a szolgáltatások kialakításában a kliensek igényeire szükséges alapozni;

A hatékonyabb beavatkozás érdekében figyelembe vesszük az egyén- és környezete körülményeinek rendszerét (lehetőségeit, korlátait)

4. AZ ALACSONYKÜSZÖBŰ INTÉZMÉNYEK, SZOLGÁLTATÁSOK ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

Anonimitás; a szolgáltatás igénybevételéhez elegendő a segítséget kérőnek megadnia a keresztnévét, vagy megszólítási nevét, melyre egy kódrendszert érdemes kialakítani. Másintézményekkel való kapcsolatfelvétel, ügyintézés alkalmával szükségessé válhat a személyes adatok megadása. Az anonimitást a kliens oldhatja fel írásban.

A tevékenységek adminisztrálása során biztosítani kell az anonimitást, és ennek kell alárendelni minden dokumentációt. A dokumentációnak a végzett tevékenységhez kell igazodnia.

Az igénybevétel formája: önkéntes.

Ingyenes, térítésmentes: a segítséget kérők ingyen, és mindenféle ellenszolgáltatás nélkül vehetik igénybe a különböző alacsonyküszöbű szolgáltatásokat. Életkorhoz, lakóhelyhez nem kötött: ezáltal is biztosítva, hogy minél szélesebb körben elérhető legyen. Az anonimitásból adódóan sem életkori, sem lakóhelyi korlátozás nincs.

Nem absztinencia központú, de bizonyos szolgáltatások és módszerek természetes célja (egyben eszköze) az absztinencia elérése.

A szerhatás alatt lévő kientől, az állapota miatt szolgáltatást nem lehet megtagadni. Számára az állapotának megfelelő segítői módok kerülnek megajánlásra. A segítői folyamat célja a túlélés biztosításán túl az absztinenciára való motiválás, magasabb küszöbű szolgáltatások felé való kísérés. A kliens felé nem elvárás az absztinencia.

Önkéntes segítők tevékenysége: a professzionális segítők mellett nagyban támaszkodhatnak az alacsonyküszöbű szolgáltatók önkéntesek-, tevékenységére.

Struktúrája rugalmas: könnyen reagál a környezetben megjelenő problémákra, akár újabb szolgáltatások kialakításával is.

A kliens állapotához és helyzetéhez igazítja a viszonylag könnyen teljesíthető elvárásokat, amelyek elindíthatják a változást.

Az egészségügyi ellátórendszerrel való együttműködés:

A problémák igény szerinti menedzselése.

Motiválás az egészségügyi - elsősorban HIV, HCV, HVB - szűrésekben való részvételre.

A szolgáltatásokat nyújtó szakemberek, önkéntesek mindenkor párban, egymásnak szakmai segítséget nyújtva végzik munkájukat.

5. A MINŐSÉGI SZOLGÁLTATÁS BIZTOSÍTÁSÁNAK ELSŐDLEGES FELTÉTELEI

- szupervízió és kiegészítő elleni tréning rendszeres biztosítása a munkatársak részére
- a szolgáltatás éves evaluációja
- belső működési szabályzat megléte
- rendszeres team – megbeszélések
- intézményen belüli kommunikációs csatornák kiépítése (például ügyeleti napló)
- rendszeres kommunikáció hazai és külföldi társintézményekkel a tágabb szakterületről
- szakmai továbbképzés biztosítása munkatársak részére
- egészséges munkakörülmények biztosítása a tevékenységi kör / körök igényeinek megfelelően
- a forgalmi adatok rendszeres és pontos rögzítése
- a működési mód részletes leírása,
- rendszeres és kiszámítható elérhetőség / nyitva tartás
- az alapszolgáltatások rendszeres és kiszámítható biztosítása

6. ALACSONYKÜSZÖBŰ TEVÉKENYSÉGI FORMÁK:

- Pszicho-szociális intervenciók
- Információs, valamint felvilágosító szolgáltatások
- Telefonos, információs vonal fenntartása
- Megkereső munka
- Drop In
- Tű- és fecskendőcsere szolgáltatások

A különböző alacsonyküszöbű tevékenységi formák nem csak önállóan, hanem egymás mellett, egymást kiegészítve is végezhetők. Célszerű, ha a szolgáltatást nyújtók mindegyike egyszerre több tevékenység végzésére is alkalmas.

6.1. Pszicho-szociális intervenciók

- Konzultáció, tanácsadás
- Életvezetés segítése
- Jogi információadás (jogi,- társadalombiztosítási tanácsadás)
- Szociális/Egészségügyi ellátáshoz való juttatás segítése
- Álláskeresés segítése, álláskeresési tanácsadás
- Klubszerű szolgáltatás

A konzultáció olyan kapcsolat, amelyben a segítő arra törekszik, hogy segítse kliensét eldöntendő problémáinak megértésében és megoldásában. A konzultáció során a kliens megtanulhatja, hogy hogyan hozzon döntéseket, hogyan alakítsa viselkedését, hogyan kezelje érzelmeit, indulatait. A segítő a kliensek fejlődési és szituatív problémáinak megoldásában nyújt segítséget.

A pszicho-szociális tanácsadás használja a konzultáció eszközeit, de a segítség során a szociális kontextus figyelembevétele kiemelt hangsúlyt kap. A pszicho-szociális segítő intervenció rendszerszemléletű megközelítésben foglalkozik a segítségkérővel. A segítségkérő nem feltétlenül a szenvedélybeteg vagy az addiktológiai problémával küzdő, hanem lehet hozzátartozó (barát, családtag, munkatárs stb.) is. A pszicho-szociális tanácsadás célja ismeretek átadása, az önértékelés erősítése, az életvitel, a magatartás, a kapcsolatok, kapcsolatrendszerek megváltoztatása, az erőforrások feltárása.

Klubszerű szolgáltatás: az intézmény célkitűzéseinek megfelelően kliensforgalma, valamint a felmerülő igények alakíthatják. Rendszeres, rögzített időpontban, időtartamban nyílt, keretben működik. Az intézmény elsősorban a kereteket és a feltételeket biztosítja.

Személyi feltétel: felsőfokú szociális alapképzettség, szakirányú szakképzettség – szociális munkás, addiktológiai konzultáns – szociálpedagógus, mentálhigiénikus (minimum 2, de inkább 3 fő).

Tárgyi feltétel: 1 db berendezett helyiség (fotelok, asztal), irodai eszközök PC, nyomtató). Elérhetőség: a nyitvatartási időben folyamatosan elérhető szolgáltatás.

Szupervízió: a tevékenységet szakmai szupervízió kíséri.

6.2. Információs, valamint felvilágosító szolgáltatások

Az alapvető információkhoz való hozzáférést minden érdeklődő számára biztosítani kell, személyes tanácsadás vagy telefonos tanácsadás keretében.

Személyi feltétel: az intézmény hivatalos nyitva tartási idejében legalább két munkatárs biztosítása.

Végzettség: szakképesítéssel rendelkező szociális- és egészségügyi szakemberek, segítőként dolgozó absztinens szenvedélybetegek, a stábbal ellenőrzött szakmai kapcsolatban lévő önkéntesek.

Tárgyi feltétel: bázisintézmény (berendezés, adatrögzítés).

6.3. Telefonos, információs vonal fenntartása

Lehetőleg olyan helyiségben történjen a hívásfogadás, ahol nyugodt körülmények között, a hívóra figyelve lehet beszélni. Az információnyújtás elsődleges módszere a kliensirányítás, az igénybe vehető szolgáltatások ajánlása. A krízisben lévők esetében fontos a segítségnyújtás azonnali megkezdése.

Alapelv, hogy az általános emberi, lelki segítségnyújtást gyakorlati segítség egészítse ki. A cél mindig az, hogy a krízisbe jutott kliens számára lehetővé tegye az önerőből való segítség formájának és tartalmának a felfedezését. A segítségnyújtónak kompetensnek kell lennie abban, hogy meg tudja állapítani a krízis formáját és intenzitását, továbbá veszélyeztető helyzetben segítenie kell a krízisben levő mielőbbi megfelelő intézményi ellátáshoz jutását.

Személyi feltétel: szakképesítéssel rendelkező szociális- és egészségügyi szakemberek, segítőként dolgozó absztinens szenvedélybetegek, a stábbal ellenőrzött szakmai kapcsolatban lévő önkéntesek, ügyeletenként 2 fő. A szolgáltatást nyújtóknak célszerű akkreditált, speciális telefonos képzésen részt venniük.

Feladat: szociális, egészségügyi információk napra kész gyűjtése, tájékoztatás. Segítő beszélgetés folytatására nem alkalmas, személyes találkozás megajánlása.

Tárgyi feltétel: vonalas telefon fenntartása, berendezett ügyeleti szoba, információs anyagok gyűjtése

6.4. Megkereső munka, Partiszerviz

6.4.1. Megkereső munka

A megkereső munka olyan segítő tevékenység, amelynek célja az ellátási területen élő, vagy ott életvitelszerűen tartózkodó, vagy az ellátási területen meghatározott céllal megjelenő, „rejtőzködő” – segítő intézménnyel kapcsolatot nem tartó droghasználó egyénekkal, csoportokkal, közösségekkel történő – kapcsolatfelvétel.

A kapcsolatfelvétel célja a nehezebben elérhető csoportok ellátása, annak érdekében, hogy felmérhetőek legyenek a szükségleteik, és meghatározhatóak legyenek az e szükségletekre adható segítői válaszok.

A megkereső tevékenység leggyakoribb módjai:

- közvetett
- oktatási intézményekben szórólapok elhelyezése, kapcsolatépítés és kapcsolattartás az erre kijelölt személlyel

- az ellátási terület – droghasználók által gyakorta látogatott intézményeinek – felkeresése, szórólapok elhelyezése
- társintézményekkel való kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás, a lehetséges együttműködés területeinek meghatározása, létrehozása
- információ eljuttatása a médiák segítségével (nyomtatott és elektronikus sajtó, reklámok, honlapok, chat)
- közvetlen
- bizalmi kapcsolat kialakítása és fenntartása a célcsoporttal vagy a célcsoport egyes meghatározó tagjaival
- a célcsoport szükségletei szerinti, a droghasználat ártalmait csökkentő információk megadása, eljuttatása az érintettekhez
- a célcsoport ellátása a droghasználat ártalmait csökkentő információs anyagokkal, egyéb ártalomcsökkentő eszközökkel (pl. vitamin, óvszer)
- a célcsoport tagjainak informálása, tájékoztatása a problémáikkal foglalkozó egészségügyi, szociális intézmények szolgáltatásairól, a szolgáltatások elérhetőségeiről, igénybevételének lehetőségeiről,
- szükség szerint az intézményi szolgáltatások elérésének elősegítése,
- krízisintervenció, elsősegélynyújtás (ez utóbbihoz célszerű akkreditált tanfolyami képesítéssel rendelkezni vagy a szolgáltatáson belül – 1 mentőorvossal – évenként belső képzést szervezni).

A közvetlen megkereső tevékenység lehetséges színterei:

- az ellátási terület utcái, közterületei
- az ellátási területen fellelhető szórakozóhelyek
- szolgáltató központok (például: művelődési házak, bevásárlóközpontok, stb.)
- veszélyeztetettek egyéb személyes környezete

A megkereső tevékenység személyi feltételei:

A megkereső tevékenység ellátásához egy időben minimum 2 fő szükséges. A célcsoport nagyságától és az elvégzendő feladatok mennyiségétől függően természetesen több munkatárs is alkalmazható. (Egy időben, egy helyen legalább 2 munkatárs tartózkodjon, akik szükség esetén segíteni tudnak egymásnak.)

A megkereső tevékenységet folytató szolgálatnál legalább 1 főnél szükséges a felsőfokú szociális alapképzettség, aki ellátja a megkereső tevékenység koordinációs feladatait. A többi munkatársnál a munkakör betöltéséhez speciális iskolai végzettség nem kötelező, de az intézmény felőlük irányuló elvárásainak meg kell tudni felelni.

A megkereső tevékenység bizonyos feladatainak ellátására önkéntes munkatársak - akár a célcsoport tagjai- is bevonhatók, az alkalmazásban álló munkatársak felügyelete és kontrollja mellett. Fontos, hogy az utcán dolgozó munkatársak szükség esetén igazolni tudják, hogy egy intézményt képviselnek.

A megkereső tevékenység tárgyi feltételei:

Bázis/intézmény és annak infrastruktúrája, amely ellátási területén ezt a szolgáltatást biztosítja (helyiség, telefon, számítógép, irodai eszközök) mobiltelefon biztosítása a

megkereső tevékenységet folytató munkatársak számára, legalább akkor, amikor az ellátási területen a munkájukat végzik igény szerint a tevékenység helyszínének megközelítését, a szükséges eszközök szállítását szolgáló gépjármű.

6.4.2. Partiszerviz

A partiszerviz olyan segítő tevékenység, amelynek célja a biztonságos szórakozás és a biztonságos táncolás elősegítése az elektronikus zenei partikon. A partiszerviz szolgáltatásai a szermentes, a szereket kipróbáló, alkalmi és rekreációs használó egyéneket és csoportokat egyaránt célozzák. A szolgáltatások elsősorban a droghasználatból adódó fizikai és pszicho-szociális ártalmak csökkentésére irányulnak.

A partiszerviz legfőbb szolgáltatásai:

- biztonságos szórakozás szemléletmódjának átadása
- pihenési lehetőség biztosítása
- a célcsoport szükségletei szerinti, a droghasználat ártalmait csökkentő információk megadása, eljuttatása az érintettekhez
- a célcsoport ellátása a droghasználat ártalmait csökkentő információs anyagokkal, egyéb ártalomcsökkentő eszközökkel (pl.: ásványvíz, vitamin, óvszer, szőlőcukor, keksz)
- a célcsoport tagjainak informálása, tájékoztatása a problémáikkal foglalkozó egészségügyi, szociális intézmények szolgáltatásairól, a szolgáltatások elérhetőségeiről, igénybevételének lehetőségeiről,
- szükség szerint az intézményi szolgáltatások elérésének elősegítése,
- krízisintervenció, elsősegélynyújtás (ez utóbbihoz célszerű akkreditált tanfolyami képesítéssel rendelkezni vagy a szolgálaton belül – 1 mentőorvossal – évenként belső képzést szervezni).

A partiszerviz színterei: elektronikus zenei rendezvények, partik

A partiszerviz személyi feltételei:

A partiszerviz tevékenység ellátásához egy időben minimum 4 fő szükséges. A célcsoport nagyságától és az elvégzendő feladatok mennyiségétől függően természetesen több munkatárs is alkalmazható. (Egy időben, egy szűkebb helyszínen legalább 2 munkatárs tartózkodjon, akik szükség esetén segíteni tudnak egymásnak.)

A tevékenységet folytató szolgálatnál legalább 1 főnél szükséges a felsőfokú szociális alapvégzettség, aki ellátja a megkereső tevékenység koordinációs feladatait. A többi munkatársnál a munkakör betöltéséhez speciális iskolai végzettség nem kötelező, de az intézmény feléjük irányuló elvárásainak meg kell tudni felelni.

A megkereső tevékenység bizonyos feladatainak ellátására önkéntes munkatársak - akár a célcsoport tagjai- is bevonhatók, az alkalmazásban álló munkatársak felügyelete

és kontrollja mellett. Fontos, hogy munkatársak szükség esetén igazolni tudják, hogy egy intézményt képviselnek.

A tevékenység tárgyi feltételei:

- Bázis/intézmény és annak infrastruktúrája, amely a tevékenység koordinációs hátterét biztosítja (helyiség, telefon, számítógép, irodai eszközök)
- mobiltelefon biztosítása a tevékenységet folytató munkatársak számára, legalább akkor, amikor az ellátási területen a munkájukat végzik
- igény szerint a tevékenység helyszínének megközelítését, a szükséges eszköz szállítását szolgáló gépjármű

6.5. Drop In

A Drop In (megpihenő klub/ kontaktklub) elsősorban szerhasználó szenvedélybetegek számára minimális elvárások mellett biztosít pihenési, józanodási lehetőséget. A Drop In programjai kiegészülhetnek a pszichoaktív anyag-használat ártalmainak mérséklésére irányuló további szolgáltatásokkal.

A szolgáltatás tartalma:

- melegedő, pihenő funkció
- intoxikált kliensek számára józanodási lehetőség biztosítása
- elsősegély (lásd a megkereső munkánál leírtakat!)
- testi/lelki krízis-menedzselés
- információnyújtás (segítő intézményekről)
- szociális segítség

A szolgáltatás kiegészülhet:

- ingyenes hideg étel
- telefon, internet használat
- sajtótermékek, könyvek tömegkommunikációs eszközök (tv, rádió) biztosítása, szabadidős programok szervezése
- fürdési, tisztálkodási lehetőség biztosításával
- személyes ruházat tisztításának lehetősége biztosításával

A szolgáltatás személyi feltételei:

1 fő intézményvezető Szakirányú szakképzettség

- szociális munkás, addiktológiai konzultáns,
- szociálpedagógus, mentálhigiénikus

1 fő Szociális munkás Szakirányú szakképzettség

- szociális munkás, szociális szervező
- szociálpedagógus, mentálhigiénés asszisztens

2 fő Szociális segítő

– szociális asszisztens, pedagógiai asszisztens, gyógypedagógiai asszisztens, szociális ápoló, gondozó, ápolási asszisztens

A szolgáltatást olyan épületben lehet nyújtani, amely rendelkezik:

- A közösségi együttlétre szolgáló helyiséggel
- A pihenésre, józanodásra szolgáló helyiséggel (intoxikált kliensek részére)
- Étél tálalására és elfogyasztására szolgáló helyiséggel (ha közösségi térben megoldható az étel elfogyasztása, akkor nem szükséges külön helyiséget biztosítani)
- Továbbá a személyzet tartózkodására szolgáló iroda helyiséggel
- Az ÁNTSZ előírásainak megfelelő számú WC-vel

Amennyiben a szolgáltatás kiegészül mosási, fürdési lehetőséggel:

- A személyi tisztálkodásra szolgáló helyiséggel (legalább egy tusoló)
- A személyes ruházat tisztítására szolgáló helyiséggel (mosókonyha)

Tárgyi feltételek:

- számítógép személyzet részére és az ellátást igénybe vevők részére (egyéb irodai eszközök)
- telefon, internet elérés a személyzet és az ellátást igénybe vevők részére
- TV, rádió
- mosó és szükség esetén szárítógép (mosási, fürdési lehetőség biztosítása esetén)

A szolgáltatás egyéb feltételei:

- Biztosítani kell az intézmény minimum 6 óra/nap nyitva tartását
- A nyitvatartási időt, lehetőleg az ellátást igénybevevők igénye szerinti napszakhoz lehessen igazítani, például 15 órától 21 óráig.

A szolgáltatás adminisztrációs feltételei:

- Az engedélyezés kapcsán a szakokosított intézményekben kötelező szabályzatok, okiratok megléte (alapító okirat, működési-, gazdasági szabályzatok stb.)
- A dokumentációt az anonimitáshoz kell igazítani, ezért generált kódrendszert célszerű bevezetni

6.6. Tű- és fecskendőcsere szolgáltatások

Tű és fecskendőcsere szolgáltatásoknak nevezzük azokat az ártalomcsökkentő segítő tevékenységeket, amelyek lehetőséget adnak az intravénás, injekciós droghasználók számára, hogy az injekciózás során használt eszközeiket (tű, fecskendő, injektor, szűrő, kupak, kanál stb.) steril eszközökre cseréljék. Így megelőzhetőek a közös eszközhasználatból járó kockázatok, leginkább a Hepatitisz és HIV vírussal való fertőződés, továbbá e szolgáltatásokkal csökkenthetők a társadalom tagjaira leselkedő – a köztereken, nyilvános szemetesekben, játszótéren, parkokban eldobott használt fecskendők és egyéb eszközök által okozott – veszélyek. A szolgáltatónak törekednie kell arra, hogy a kiadott steril tű és a használt tű becserélési aránya minél magasabb legyen.

A szolgáltatás nyújtásának lehetséges formái, jellemzői, személyi és tárgyi feltételei:

6. 6. 1. Tűcsere automata kihelyezése

Személyi feltétel: Egy intézményi munkatárs, naponta „felügyeli” az automatát, pótolja az elfogyott készletet, gondoskodik az automata hibáinak elhárításáról.

Tárgyi feltétel: tűcsere automata, eszköz-egységcsomagok

Tűcsere-központ (személyes tűcsere lehetőségének biztosítása az intézmény falain belül):

Ebben az esetben, a tűcsere szolgáltatásban dolgozó intézményi munkatársak személyesen végzik a használt eszközök cseréjét. Itt a tevékenység elsődleges célja továbbra is a tűcsere, de másodlagos célként megjelenik a szolgáltatásban résztvevő kliensek tájékoztatása, informálása az ártalomcsökkentés további lehetőségeiről, módosatairól, az intézmény vagy más segítő intézmények egyéb segítő szolgáltatásairól.

Személyi feltételek: A tűcserére lehetőséget adó ügyeleti időben legalább 2 munkatárs egyidejű alkalmazása. Foglalkoztatásuk történhet részmunkaidőben, de akár főállásban is, ha erre igény van. A munkakör betöltése iskolai végzettséghez nem kötött, de a munkatársaknak az intézmény feléjük irányuló elvárásainak meg kell tudni felelni.

Tárgyi feltételek: A tűcserére alkalmas helyiség (telefon, számítógép, irodai eszközök). A használt eszközök tárolására alkalmas speciális gyűjtőedény (és annak tartalmának kezelése a veszélyes hulladékokra vonatkozó szabályozás értelmében). Az új/steril eszközök tárolására alkalmas szekrény. Kiegészítő eszközök (csipesz, gumikesztyű). Mindezekon felül az ellátási területen megtalálható vagy ahhoz legközelebb lévő, arra alkalmas, szennyező anyagokat megsemmisítő céggel szerződni kell, amely az összegyűjtött használt eszközöket átveszi, megsemmisíti.

6. 6. 3 Tűcsere szolgáltatás biztosítása megkereső tevékenység révén

Ebben az esetben, a tűcsere szolgáltatásban dolgozó intézményi munkatársak megkereső tevékenység révén veszik fel a kapcsolatot az ellátási területen élő, ott életvitelszerűen tartózkodó vagy időszakosan megjelenő intravénás droghasználókkal. Ilyenkor a tűcsere közterületen vagy éppen a kliens lakásán, tartózkodási helyén valósul meg. E szolgáltatási forma előnye, hogy elérhetők a rejtőzködő vagy bizalmatlan intravénás droghasználó kliensek is, és a segítő-kliens személyes kapcsolata révén az ártalomcsökkentő információk, instrukciók is átadhatók.

Személyi feltételek: A szolgáltatásra beállított munkaidőben legalább 2 munkatárs egyidejű alkalmazása. Foglalkoztatásuk történhet részmunkaidőben, de akár főállásban is, ha erre igény vagy szükség van. A munkakör betöltése iskolai végzettséghez nem kötött, de a munkatársaknak az intézmény feléjük irányuló belső elvárásainak meg kell tudni felelni.

Személyre szóló, esetleg fényképes igazolvány a munkatársak részére.

Tárgyi feltételek: Bázisintézmény és annak infrastruktúrája, amely ellátási területén ezt a szolgáltatást biztosítja (helyiség, telefon, számítógép, irodai eszközök). A használt eszközök tárolására alkalmas gyűjtőedény, csipesz, gumikesztyű. Mindezek felül az ellátási területen megtalálható vagy ahhoz legközelebb lévő, arra alkalmas céggel/intézménnyel szerződni kell, amely az összegyűjtött használt eszközöket átveszi, megsemmisíti.

6. 6. 4 Tűcsere szolgáltatás biztosítása „tűcsere busz” révén

Ebben az esetben, a tűcsere szolgáltatásban dolgozó intézményi munkatársak az ellátási terület intravénás droghasználók által kedvelt, frekvenciát helyein rendszeresen megálló és ott bizonyos időt eltöltő gépjárműben – leginkább erre a célra átalakított kisbuszban – végzik munkájukat. E szolgáltatási forma előnye, hogy elérhetők a rejtőzködő vagy bizalmatlan intravénás droghasználó kliensek is, és a segítő-kliens személyes kapcsolata révén az ártalomcsökkentő információk, instrukciók is átadhatók. Ezen felül fontos, hogy az eszközök cseréje mégsem közvetlenül az utcán vagy parkokban történik, hanem védett környezetben.

Személyi feltételek: A szolgáltatásra beállított munkaidőben legalább 2 munkatárs egyidejű alkalmazása. Foglalkoztatásuk történhet részmunkaidőben, de akár főállásban is, ha erre igény vagy szükség van. A munkakör betöltése iskolai végzettséghez nem kötött, de a munkatársaknak az intézmény felőlük irányuló belső elvárásainak meg kell tudni felelni, illetve legalább egy munkatársnak jogosítvánnyal és vezetési gyakorlattal kell rendelkeznie.

Tárgyi feltételek: Bázisintézmény (akárcsak raktár jelleggel). Erre a célra átalakított gépjármű, tűcsere busz. A használt eszközök tárolására alkalmas gyűjtőedény. Az új/steril eszközök tárolására alkalmas szekrény, csipesz, gumikesztyű. Mindezek felül az ellátási területen megtalálható vagy ahhoz legközelebb lévő, arra alkalmas céggel/intézménnyel szerződni kell, amely az összegyűjtött használt eszközöket átveszi, megsemmisíti.

Szükséges engedélyek: Az intézmény számára történő engedélyezés a hatályos, idevonatkozó jogszabályok alapján, az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat (ÁNTSZ) feladata.

7. DOKUMENTÁCIÓ

Az ellátás szóbeli megállapodás útján történik.

A szolgáltatás nyújtása során rögzíteni kell:

- A szolgáltatás napját
- Szűkebb helyszínét
- A szolgáltatást végző szakemberek nevét
- A kliens által igénybe vett szolgáltatás típusát/típusait

- Amennyiben beazonosítható a kliens státuszát (rég, új kliens)
- A kliens nemét
- A szolgáltatás időtartamát
- A kliens „kódját”
- Külföldi állampolgár esetén állampolgárságát

Alacsonyküszöbű tevékenységi formák legfőbb mérőszámai:

- kliensek nemek szerinti megoszlása
- a kliensek életkori megoszlása
- kliensforgalom
- a nyújtott szolgáltatások százalékos megoszlása
- a szolgáltatások időtartama
- a szolgáltatás részeként nyújtott, vagy begyűjtött eszközök darabszáma (például injektor)
- szolgáltatási napok száma
- a szolgáltatás napi időtartama
- az egyszerre jelenlévő szakemberek száma

A működés során vezetni kell:

- ügyeleti naplót, mely a napi események rögzítésére szolgál
- forgalmi naplót
- kapcsolattartó lapot
- „képalkotó” lapot

8. AZ ALACSONY KÜSZÖBŰ INTÉZMÉNY, MINT SPECIÁLIS INFORMÁCIÓS KÖZPONT

Az alacsonyküszöbű ellátórendszer meghatározó szereplőjévé és alakítójává kell, hogy váljon a helyi addiktológiai ellátó- és képzőrendszernek, amelynek egyik eszköze és módszere az ellátási, és kapcsolati térkép, mely tartalmazza az alacsonyküszöbű intézménnyel kapcsolatba kerülő kliensek életkorát, problémáinak, igényeinek típusát, általuk igénybe vett szolgáltatásokat, az esetmenedzselés során kapcsolódó intézményeket.

Készítették:

Dr. Szemelyácz János

Bódy Éva

Csákiné Király Livia

Fehér Otília

Kály-Kullai Károly

Kun Gábor

Lencse Menyhért

Márton Andrea

Máté Zsolt